

Həmrrəylik münasibətlər sistemində hansı yeri tutur? İnsanlar nə üçün həmrəy olmalıdır? Əks- təqdirdə nə baş verər? Həmrrəylik bizim xalq üçün hansı kateqoriya hadisədir və nə dərəcədə önəm daşıyır? Və nəhayət, XX yüzilliyin 90-cı illərindəki həmrəylik çağırışları ilə XXI yüzilliyin 20-ci ili ərəfəsindəki çağırışlar arasında nə kimi fərqlər var?

Bəli, suallar çoxdur. Bir çox sual bayram ərəfəsi verilməyə də bilər. Əlbəttə ki, həmrəylik institutu barədə yalnız təqvimin son günündə düşünməməliyik; lakin bayram günü özlüyündə, həm də hesabat günü deyilmi? Nə etmişik? Nə edirik? Nə edəcəyik?-- deyə öz -özümüzə sual verməyin ümumi işimizə yalnız xeyri deyər.

Ötən yüzilliyin sonlarında, xalqımızın tarixi iradəsinin ifadəsi olaraq, o taylı – bu taylı Azərbaycan arasında insani, milli-mədəni, iqtisadi və təbii, qohumluq bağlarını bərpa etmək məqsədi ilə (rəsmi olaraq, “SSRİ--İran sərhədi” adlanan) köksüz maneələrin, sərhəd çəpərlərinin sökülməsi, mühəndis-texniki qurğuların götürülməsi prosesini başlanan Vətən övladları, bugünüümüzü yalnız xəyal edərdi (yəqin ki)... O illər xəyal, romantika, həvəs, sevdə, eşq... illəri idi. Və bu da təbii sayılmalıdır. Bununla belə, o xəyalları gerçəklilə çevirmək, o sevdalı, eşqli və qanadlı duyğuları ictimai-siyasi müstəvi üzərində maddiləşdirmək, məsələyə peşəkar münasibət göstərmək barədə düşüncələr də vardı.

Uzun onilliklər boyu bir-birinə həsrət qalan millətimizin Arazın hər iki sahilində sərhəd yürüşü, sərhəd dirəklərinin yığılışı, millətin çay qırağında həftələrlə gecə-gündüz dirənişi, çağırışlar... dünya ekran-efirini Azərbaycana, Naxçıvana cəlb etdi.

Həmrrəylik günü birləşmək istəyinin simvolik nişanəsidir.

Sov. İKP MK, Azərbaycan KP MK, Komunist Partiyasının yerli orqanları, özəlliklə, SSRİ Sərhəd Qoşunları Komandanlığının yaratdığı bütün maneələrə, özünüqoruma hərəkətlərinə baxmayaraq, genişlənən xalq hərəkatı, xalqın arzu və istəklərinin gur ifadəsi “Sərhəd hərəkatı” aksiyaları, o illərdə ümumittifaq miqyasında genişlənən demokratik hərəkatın sonucunda, “SSRİ--İran sərhədi” boyunca çəkilən sərhəd çəpərləri elliklə söküldü... Bu sətirləri bu gün – müstəqilliyinin bərpasından 28 il keçəndən sonra, özüm 47 yaş içindəyken yazmaq o qədər də həyəcanverici olmaya bilər. Yazdıqlarım da həyəcan yaratmaz belkə, ancaq o illərdə, o şərtlər içində sərhəd sökən insanların həyəcanını təsəvvür etməyə, “Sərhəd sökən əllər var olsun!”-- deməyə gücümüz çatır...

Beləliklə, uzun ayrılıqdan sonra ilk dəfə Arazın hər iki tayında olan qohumların, soydaşların bağlantı qurmaq, ünsiyyət yaratmaq imkanları yarandı, sadələşdirilmiş keçid məntəqələri təşkil edildi... Bu, bir hadisə idi!

Nəhayət, 1991-ci ilin 16 dekabrında bu planda ikinci böyük hadisə yaşandı! Naxçıvan

Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının birliyini yaratmağın önəmini nəzərə alaraq, dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrrəylik Günü elan etdi! Bu barədə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi 6 bənddən ibarət mühüm (tarixi) qərar qəbul etdi.

Tarixi qərar bu şəkildə idi: “--31 Dekabr Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik

Bununla bərabər, iş tapmaq, yüksək təhsil almaq və s. məqsədlə doğma Vətəni tərk edərək başqa ölkələrdə qərar tutan həmvətənlərimiz də vardır. Beləliklə, azərbaycanlılar dünyanın dörd yanına yayılıb. Uzaq

Mübarək gün

günü elan olunsun və hər il bayram edilsin.

--Həmin gün Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində iş günü hesab edilməsin.

--31 dekabrın Dünya Azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik günü kimi bütün Azərbaycan Respublikasında rəsmi qeyd edilməsi üçün qanunvericilik təşəbbüsü qaydasında Azərbaycan Respublikasının Ali Sovetinə təklif verilsin.

--Naxçıvan Muxtar Respublikasının şəhər və rayon məclislərinə tapşırılsın ki, bayram günləri demokratik təşkilatların iştirakı ilə təntənəli mərasimlər hazırlayıb həyata keçirsinlər.

--Akademik Yusif Məmmədəliyev adına Naxçıvan Dövlət Universitetinə, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Naxçıvan şöbəsinə, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Naxçıvan vilayət şöbəsinə, Xalq Təhsili Nazirliyinə tapşırılsın ki, 31 dekabr Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik gününə həsr olunmuş elmi konfrans keçirsinlər.

--Sərhəd çəpərlərinin bərpası qanunsuz hesab edilsin və istehkam qurğularının ləğv olunmasını təmin etmək üçün deputat komissiyası yaradılsın”.

Bəli, Kürəkçay, Türkmənçay, Güllüstan kimi gözəl adlı, qara bəxtli “müqavilələr”dən keçmiş milli tariximiz Naxçıvanda yenidən doğulur, dirçəlir, boy verib görsənir, çiçəkləyirdi...

Azərbaycan xalqı minilliklər boyu öz doğma torpaqlarında yaşayaraq, dünya sivilizasiyasına böyük töhfələr verib. Savaşlar, köçlər, devrimlər, çevrilmələr, çatışmalar, habelə, ümumən dünyada gedən müxtəlif ictimai-siyasi proseslər nəticəsində, Vətənimiz parçalanmış, həmvətənlərimizin bir qismi öz yurd-yuvalarından didərgin salınmış, qaçqın və məcburi köçkünlüyə vadar edilmiş, bir-birindən ayrı düşmüşdür.

diyarlarda da böyük “Azərbaycan icmaları”, “Azərbaycan evləri” yaranıb. 31 Dekabr – Dünya

Azərbaycanlılarının Həmrrəylik Günü dünyanın dörd yanında soydaşlarımız tərəfindən bayram kimi qeyd olunur. Həmrrəylik günü diasporumuz üçün önəmli hadisəyə, əziz bayrama çevrilib.

Təsadüflər təsadüfi deyil:

Həmrrəylik günümüz təqvim ilinin son gününə düşür. Biz burada sözgəlişi “düşür” ifadəsini işlətsək də, əslində, öz yaxşı işlərimiz, milli davamız, dövlətçilik şüurumuz və xalqı duyğularımızla – bütün bunların toplamında hərəketlərimiz, işimizlə 31 dekabrı ilin zirvəsinə qaldırmalıyıq, günlər gününə yüksəltməliyik. Bu yolda əmək sərf edən, iş görən, mübarizə aparan bütün həmvətənlərimizə salam-sayğılar olsun!

31 dekabra tuş gələn həmrəylik günümüz, təqvim ilinə yekun vuran fikirlər, çalışmalar, əməllərlə özünəxas dərinlik və üfüq qazanır, -- fikrimə inanıram. İnanıram ki, yazının başlanğıcındakı suallar hər birimizin özümüzə verdiyimiz suallar olmaqla öz cavabını tapır. Nə qədər insan var, o qədər sual var. Eləcə də, nə qədər insan var, o qədər cavab var. İndi bizim sual daşlarını ətəyimizdən töküüb, cavab daşlarını yığmaq vaxtıdır. Ona görə ki:

--respublikamızın ərazi bütövlüyü hələ bərpa olunmayıb;

--dünya azərbaycanlıları öz vətənləri ilə bağlarını daha da möhkəmləndirməlidirlər;

--azərbaycanlılar dünyanın dörd yanında heç də eyni adla tanınıb, eyni adla çağırılmır (azərbaycanlı, qaşqay, qarapapaq, avşar, Qərbi azərbaycanlı, Şərqi azərbaycanlı, İraq türkməni, Suriya türkməni, qızılbəş, ələvi və s.);

--öz dədə-baba torpağında yaşayan soydaşlarımız, “dədə-babalıq”,

sonradan köçmüş həmvətənlərimiz də vətəndaşlıq hüququndan gərəyincə istifadə edib, vətəndaşı olduğu ölkənin ictimai-siyasi həyatında arzuolunan səviyyədə iştirak etmə (bir çox halda);

--illər öncənin romantikası sanki öz varlığını qəribə şəkildə sürdürür və gah batıb, gah üzə çıxmaqla təzahür edir, əslində, bizə romantikanın tam öləmədən öz varlığını pragmatizm aləminin içində sürdürməsi lazımdır;

--dünya azərbaycanlılarının yeganə müstəqil dövlətinin çıxarları heç də bütün dünya azərbaycanlıları tərəfindən eyni gücdə, eyni məhəbbətdə qorunmur və s.

Əziz oxucu, bu qeydlərlə kimsə razılaşar, kimsə razılaşmaya bilər. Qarşılıq olaraq, uğurları sadalaya bilərik, mən də bir xeyli uğurlardan söz açə bilərəm. Əlbəttə, uzaq ellərdə isti Vətən guşəsi yaradan həmvətənlərimiz var, yaxşı diaspor təşkilatlarımız var, yerli şəraitə inteqrasiya olunmuş, uğur qazanmış şəxsiyyətlərimiz var, yaxşı səfirlərimiz, diplomatlarımız var... Ancaq bu əziz gün ərəfəsində mən uğurlardan arxayınlaşmaq “üslub”unda deyil, problemləri etiraf edib, o problemlərin üstünə getmək xəttində düşünməyi üstün tutardım. Məncə, biz, “problemlərimiz var, biz onları bilirik, etiraf edirik və həll etməyin yolunu, vaxtının da fərqi deyik”,-- deyə biləliyik.

Heç şübhəsiz, dünya azərbaycanlıları ilə işin, diaspor təşkilatlarımıza qayğının şəxsən Prezidentimizin, Birinci vitse-prezidentimizin yüksək diqqətində olduğunu bilir və bundan qürur duyuruq. Yeniləşən komanda və irəli hədəfli çalışmaları ilə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəmizin təqdirelayiq işini izləyir, bacardığımız qədər təbliğ edirik.

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın rəhbərlik etdiyi beynəlxalq “Xocalıya ədalət!” kampaniyası çərçivəsində düzənlənən tədbirlərə həmvətənlərimizin verdiyi dəstək, ümumən Azərbaycan həqiqətlərinin yayılması baxımından bir çox həmvətənimizin gördüyü işlər unudulmazdır.

31 dekabrda sonra 1 yanvar gəlir. Deməli, öz aramızdakı problemlərimizdən, hansısa umuküslərdən silkinib, onları Yeni ilə daşımamalıyıq. Necə ki, qədim Novruz bayramında “ağırlığımız odda qalsın”, deyilir, yuxular suya danişılır, qulaqlar qonşu qapılarda xeyir xəbər dinşəyir... və bununla yanaşı, küsülülər barışır, xəstələrə “yastığınız yüngül olsun!”-- deyir, onlara tez sağalmalarını diləyirik... Bax, “cavan bayramımız” olan həmrəylik günümüzə uyğun ayınlەر icra etməliyik, -- deyə düşünürəm.

Dövlətimizin Bayrağı uca, müstəqilliyimiz əbədi olsun!

Əkbər QOŞALI,
Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin
şöbə müdiri